

Nunanut allanut politikki pillugu nalunaarussiaq 2022.

(Nunanut allanut, Inuusutissarsiornermut Niuernermullu Naalakkersuisoq)

Nunanut allanut politikki pillugu Nalunaarussiaq 2022 Naalakkersuisut saqqummiinerannut Demokraatit qutsavigaat.

Kalaallit Nunaata nunarsuarmi pingaaruteqarnera annertusigaluttuinnarpoq. Tamassuma kinguneraa, allatut ajornartumik akueralugulu ataqqisariaqaripput, pissaaneqarniunnermut, issittumi pisumi akuunerput. Taassuma pitsaanerpaamik atorluarneqarnissaa pikkoriffiginerusariaqarparput. Taamatutaaq pingaartuuvoq, uppertikkuminannginnisarput, immitsinnullu isumaqalersilluta, oqartussaaffitsinni sakkutuulersornikkut ulorianartorsiortinneqarsinnaanngitsugut.

Imaassinnaasoq, Issittoq sakkulersorfiunnginnissaa attatiinnarusukkipput, qularutissaanngilarlu, isuma tamanna pitsaalluinnartuummat. Namminerliuna tamanna aalajangersinnaanngikkipput. Takuarput, Rusklandip Ukraine saassukkaa nunarsuarmut tamarmut ilungersunartunik kingunerluttunik. Maannakkorpiarlu, ilimanaateqanngilaq, maani Nunatsinni russenit saassunneqarnissarput, kisianni siunissami qanoq pisoqaratarsinnaanera arlaannattaluunniit ilisimanngilaa? Pingaaruteqarpoq pisinnaasunut tamanut piareersimanissarput. Aamma ajorluinnartunut.

Taamaattumik kikkut suleqatigissallugit toqqaasariaqarpugut, piareersimasariaqarlutalu, saassunneqarnissap takorluugaannaannginnissaanut. Demokraatit NATO toqqarpaat. NATO USA-mit siulersorneqartoq ikinngutitsitit isigaarput, illersorneqarnissatsinnullu pinngitsoorsinnaanngisatsitit isigalugu, NATO-mit USA-millu illersorneqarluarsinnaagatta. Illersorneqarnerli pilliutitaqarpoq.

Ullumikkummi imaareerpoq, oqartussaaffigisatta ilaat NATO-mut USA-mullu atorsinnaanngortinnikuugatsigit, piareersimaffigisariaqarparpullu sulii taamaaliortarnissarput - immaqalu annertunerusumik. Soorunalumi imaassanngilaq, illoqarfitsinni nunaqarfitsinnilu sakkutuut sakkooqarlutik angalaassasut, ammaffigisariaqarparpullu, NATO-p piffinni pingaaruteqartuni sakkutooqarfiliorsinnaanera, pissutissaqarpat. Taamaattoqassappat pingaaruteqarpoq, uagut nunatut sakkutooqarfiit annertunerpaamik pissarsiaqaatiginissaat.

Tassani amerlanerpaat paasereerunnarsivaat, NATO USA-lu toqqaannartumik suleqatiminut "ineqarnermut akiliineq ajormata", taamaakkaluartorli maaniinnerat aningaasarsiorfigisinnaavarput. Qulakkiissavarput, nunaqavissut suliffeqarfiit sakkutooqarfinnut suliassanik tunineqartarnissaat. Tamanna tamakkiisumik nunatsinni aningaasaqarnikkut iluaqutissiissaaq.

Taamatullu qularineqassanngilaq, tamatta unnuakkut toqqissilluta sinittarnissarput, NATO-p USA-llu nunatsinniinnerat annertusarneqaraluarpat. Oqaluttuaannaavoq oqaluttuaannaajuassallunilu, nuna ulorianartorsiortnerulissasoq sakkutooqarnikkut annertusaanermi. Akerlianik nuna

toqqissisimanarnerulersarpoq sakkutooqarnikkut annertusaanermi. Tamaammat tamanna ersissutigissangilarput.

Nalunaarusiami maluginiarpara sakkutuujusussaataaerermut misilitsinnerit 2021-imi 2022-milu nangingneqarnissaannut periarfissaqarsimanngitsoq politikikkut apeqqummut suli aalajangertoqarsimanngimmat. Ilimagilluinnarpara, aalajangernaveverneq taanna qaangiutissasoq, sapaatip akunnerata siuliani nuannaajallannartumik uppernarsigatsigu, Nunanut Allanut Naalakkersuisup maj 2022-imi illersornissaqarfik attavigisimagaa periarfissap nangeqqinneqarnissaa kissaatigalugu. Tamanna ersarissumik isummerfigisassatut siunnersuutinnut UKA2022/74 akissummi allassimavoq.

Inuusuttatsinnut Nunatsinni taanna periarfissaaqqilissanersoq, apeqqutaaginnarpoq qaqugu nangeqqinneqarnissaata piffissalernissaa, aammalu illoqarfinit sordlertit. Isertugaataangilaq, Demokraatit sakkortuumik siuttuummata, meerartatta inuusuttattalu meqqat atuarfiannit naammassinnereernerminni pitsaasumik periarfissaqarnissaat, inuusutissarsiuutitut- aamma/imaluunniit ilinniakkanik tulluussakkanik ingerlatsinissaannut inuiaqatigiinnut pimoorullugu akisussaaqataanermik ineriartortitsinermullu peqataallutik.

Qujanartumilli Nunanut allanut politikki paassaannaananilu aqerluinnaangilaq. Nunanut allanut politikki nunarsuarmi allanut oqaloqateqarnermut niuernermullu pilersitsinissamut aamma tunngassuteqarpoq. Tamannami maani Nunatsinni aallartereerparput. Nunarsuarmi piffinni pingaarutilinnik aallartitaqarfinnik pilersitsisimavugut, taamaaliornitsigullu nunani allani sullissinertut taaneqarsinnaasunik aallartitsisimalluta, taakkumi pisariaqartuummata, nammineerluta naalagaaffingornissarput namminerisamik nunanut allanut politikkilimmik siunertarinerani.

Sumulluunniilli saatikkaluarutsigu, innuttatsigut nuna mikijuaannartussaavugut. Tamanna isumaqarpoq, nunanut allanut politikikkut suliaqarnitsinni suleqateqarnissarput pisariaqartittuassagipput. Kikkuussappalli? Danmarkimit qanimut suleqateqartuassaagut? USA-mut Canada-mullu saassaagut? Imaluunniit qanittutsinnut saassaagut Islandillu Savalimmiullu suleqatiginerat annertusarlugu?

Oqallinneq pingaartooq, pissanganartooq soqutiginarporlu ammasumik unneqqarissumillu oqallinnermik sapiissuseqarfisariaqagarput.

Siammasinnerusumik isigissagaanni aamma pingaaruteqarpoq, politikikkut isummernissarput nunanut allanut annertunerusumik suleqateqartariaqarnersugut taamaassappallu kikkunnik? Maannamut toqqarsimavarput EU-p avataaniinnissarput toqqarsimallugulu amerikkap avannaani suleqatigiit avataani inissisimanissarput. Demokraatit nalornissutigaat, silatusaarnerunersoq siunissami suleqatigiinnertit taama ittunit avataani inissisimaannarnissaq, maanngangaarlu taama inissisimanerup pitsaaqutai ajoqutaalu sukumiisumik misissorlugit aallartittariaqarpagut. Imaanngitsorli, aqagu EU-mi ilaasortaallissasugut, piareersaatitut suliat aallartittariaqarpagut, maani Inatsisartuni ilisimalluarniassagatsigu, innuttaasut innersuutissagutsigit ilaasortaannissamik ilaasortaanninnissamilluunniit. Naggataatigummi innuttaasut tamanna taasisitsinikkut isummerfigisussaammassuk.

Qularutissaangilarlu aamma, maani nunatsinni oqalliseqataanerusariaqarnerput silaannaap allanngoriartorneranut oqallinnermi. Kalaallit Nunaat nunarsuarmi piffiit ilagaat, inuit pilersitaannik

silaannaap allanngoriartorneranik ersarinnerpaamik ersiutilik. Pingaartuuvoq, nunani assigiinngitsunit politikkerinik soqutigisaqaqatigiinnillu qaaqqusiuarnissarput, nammineq isiminnik allannguutit takuniassammattigit. Nammineq isimit takusat amerlanerpaanut eqeertitsisinnaallutillu eqeertitsisinnaasariaqarput. Taamaaliornitsigut peqataassaagut silaannaap allanngoriartorneranut sorsuutiginninnermut annertunerusumik paasinnilernerumut, taamaalioruttalu angusaqagaassaagut.

Ilisimaneqartutut Danmarki sulii, nunanut allanut politikkimut akisussaasuunerpaavoq. Taamaattuassallunilu nammineq naalagaaffingnornissatta tunngaanut una pissutiginnarlugu, Inatsimmi tunngaviusumi allassimammatt. Imaangilarli, maani nunatsinni qiviimiataaginnarluta utaqqissasugut Danmarkilu aquttuutillugu. Akerlianik pingaartuuvoq, aalajangersimasumik nassuitsumillu Danmark oqaluttuutissagippuit, Issittumi nunanut allanut politikkimik ingerlatsisoqarsinnaanngitsoq Kalaallit Nunaat peqataatinnagu. Uagununa oqartussaaffippuit nunarpullu. Allatut oqaatigalugu; uagut aalajangiisuussuugut.

Ilimaginngilluinnarparali, taamatut isumaqarneq Københavnimi isumaqatigineqassasoq. Taamaattumik pingaartuuvoq nukittuunik qinikkanik atorfilittanillu nukittuunik peqartariaqartugut suliassat tamakku, qularnanngilluinnartumik ingerlasut ukiunilu tulliuuttuni ingerlasussanik sullissisoqarnissarput qulakkeerniarlugu. Qunusiarineqassanngilagut. Pingaartuuvoq, pisinnaatitaaffitsinnik illersuinissarput - aamma pikkunartorsiorfinni. Danmarkip ilisimassavaa, suut tamaasa anngaaginnanngikkigut. Nunanut allanut politikikkut aalajangikkat, issittumut tunngasut Kalaallit Nunaannut iluaqutaassapput. Naannerunanilu takinerunngilaq.

Taamaattorli nalunaarummi suliassat ersarissut amigaatigaakka, kalaallit nunaata peqqinnissaqarfianni sullissinnermut siuarsaataasussaagaluit. Ukiorpasuuarni kalaallit nunaanni peqqinnissaqarfimmi sulisussanik pissarsiniarnerup kipiluttunarnera ilimaarivarput, tassanilu Demokraatiniit ersarilluinnartumik oqariartuuteqartarpugut nunarsuup avannaata avataanit sulisussarsiornissaq pillugu. Unammilleqatigiinnermi aningaasanut atorsinnaasatsinnut killeqartitsinera, taamatullu minnerunngitsumik innuttaasut nammineq nunatsinni peqqinnissamut ikiorneqarnissaannut qulakkeerrinnissamut. Tassani takusinnaanngilarput, unamminartut ilisimagaluarlugit soorlu Danmarkimi udlændinge- og integrationslovip avataanit tikisitsiniarnerup toqqaannartumik akimmisaartitsinera. Fast-Track-imi pilersinneqarpoq tamakku ajornartorsiuutit pinaveersaartinniarlugit, ajoraluurtumillu imatut isikkoqarpoq, Folketingimi qinigaatitagut suliassarpasuaqartut qulakkeerniarlugu, aamma uagut maani Kalaallit Nunaanni oqartussaaffigut nukittorsartariaqarigut.

Taamatuttaaq amigaatigaara, Naalakkersuisut Inatsisartut ukioq-manna Istanbulimi isumaqatigiissutit pingaarutilimmik akuerineqarneranut naqissusiinerat - taassumalu siunissami malitsigisinnaasai suliniutit pingaarutillit amerlanerillu naligiisitaanerup qulakkeernissaanut inuillu pisinnaatitaaffiit eriagininnissamut. CEDAW-nalunaarusiaq tassunga atasumik eqqaaneqarpoq, Avannarliillu Killiit ataatsimeersuarnerat kinguaassiuutitigut atornerluinnermut qanigisanillu persuttaanermut tunngasoq. Ilanngullugu isumaqarpunga, eqqaaneqartariaqartoq, Inatsisartut siorna naartuersittarnerup angutillu naartunermi naartuersittarnenilu inissisimanerat misissuiffigissallugu aalajangiinerat, maannakkullu Naalakkersuisut utaqqivagut. Tullissaatut innersuussutigineqarpoq arnat politikkimu akuunerat ukkatarineqassasoq kiisalu imminut toquttarnerit amerlavallaarneri. Kingullermut tunngatillugu isumaqarpunga, eqqaaneqartariaqartoq, suliaq ingerlalereersimammatt imminut toquttarnerup

pinaveersaartinnissaanut iliuusissamik sanasoqarneratigut, Inatsisartulli ukioq-manna ilimantarluinnartumik tarnikkut ikiueqqaarnermut pikkorissartitsisarnissamik innuttaasunut neqerooruteqarnissaq akuerissagaat, tarnikkut inuunerlunneq imminullu toqunnissamut navianartorsiortunik pinaveersaartitsissutissatut.

Nunarsuarmi inissisimanerput atorluarnerusariaqarparput taamaaliornissatsinnullu pingaaruteqarluinnarpoq uagut Kalaallit Nunaannit suleqatigiiffigisinnaasatsinnut ersarissumik isumaqatiginninniarsinnaanermut pitsaanerulernissarput. Taamatut Naalakkersuisut nalunaarusiami nassuiaagaluartut, eqqumiiginarpoq, aningaasaqarnikkut inissisimanerput pitsaanerulersimangimmat naak ameerikkarmiut suleqatigiinnissamut aningaasaliinissamullu ukiorpaat ingerlaneranni soqutiginnikkaluartut. Aningaasaliinerit atuutsitsilernerillu qulakkeertariaqaraluarpaat, inuiaqatigiit atorluarnerunissaat, tassani ilinniarfissat assigiinngitsut nunanillu allani ilinniartunik paarlaasseqatigiinnerit nutaat pissanganartullu nunatta inuusuttaanut. Ilinniarnikkununa, ilisimatusarnikkut Kalaallit Nunaatalu inuussutissarsiornikkut taperserneratigut nutaaliorneq killeqanngitsumillu niueqateqarsinnaanerit aqcutigalugit, Demokraatit malillugit namminiilivinneq anguneqarsinnaasoq. Suleqatit nukittuut peqqissullu, meeqqat inuusuttullu soqutigisaqaaqatigiinnissamik periarfissallit, nunatta suleqatissarsiornissa nukittorsassagaa.

Naggataatigut ersarissumik Naalakkersuisut kajumissaarusuppakka. Inatsisartut Nunanut Akkanut-Sillimaniarnermullu ataatsimiititaliaat suni tamani, suliani tamani suleqatigeqqullugu. Pingaaruteqarpoq, tamat oqartussaanerata aqqani amerlanerussuteqarluartunik tunuliaquteqarluni nunanut allanut sillimaniarnikkullu politikikkut isummertarnissaq, maannakkut aalajangiunneqartut siunissamilu aalajangiunneqartussat. Taamatuttaq apeqqutaalluinnarpoq, ataatsimiititaliap pisinnaatitaaffiisa annertusinissaat, taamaalilluni tamat oqartussaanerata nukittorsarneqassammat. Ataatsimiititaliami tassani ilaasortatut, qilanaaraara, tassunga killinnissarput, siunissami danskit folketingimi ataatsimiititaliaanik oqaloqatigiittarfeqalernissamik pilersitsinissaq imaalluni, Kalaallit Nunaat issiaqataajuaannalerluni, kalaallit nunaanni issittumilu pissutsit oqallisigineqartillugit.

Taamatut oqaaseqateqarluta Nunanut allanut politikki pillugu nalunaarut 2022 tusaatissatut tiguarput.